

**ATMINTINĖ (COVID-19)
DĖL NUOTOLINIO DARBO, PRASTOVOS IR APMOKĖJIMO
2020 04 07 ATNAUJINTA**

DĖL VALSTYBĖS FINANSINĖS PAGALBOS VERSLUI, PRASTOVOS IR ATSAKOMYBĖS

Reaguojant į pasaulyje bei Lietuvoje plintančio Koronaviruso (COVID-19) situaciją, vis labiau trikdančią nusistovėjusią daugelio verslo subjektų veiklą bei įprastą darbo režimą, verslo teisės advokatų profesinės bendrijos „STRATEGUM Dargis ir partneriai“ komanda, parengė ir, atsižvelgiant į 2020 m. kovo 17 d. bei 2020 m. balandžio 7 d. naujus Seimo priimtus sprendimus - atnaujino informaciją **DĖL NUOTOLINIO DARBO, PRASTOVOS, APMOKĖJIMO, VALSTYBĖS FINANSINĖS PAGALBOS VERSLUI.**

I DALIS - REKOMENDACIJOS, VALSTYBĖS FINANSINĖ PAGALBA VERSLUI, SUBSIDIJOS

Atsižvelgiant į tai, jog nuo 2020 m. kovo 16 d. Lietuvoje paskelbtas karantinas, kuris pratęstas iki 2020 m. balandžio 13 d.¹ ir 2020 m. balandžio 8 d. Vyriausybėje bus sprendžiama dėl karantino pratęsimo dar 2 savaitėms (iki 2020 m. balandžio 27 d.) - darbdaviams kyla būtinybė imtis nusistovėjusio darbo organizavimo laikinų pakeitimų.

GALIMI DARBO ORGANIZAVIMO KEITIMO VARIANTAI:

1. Susitarimų su darbuotojais sudarymas dėl nuotolinio darbo tam tikram laikotarpiui (LR DK 52 str.);
2. Susitarimų su darbuotojais sudarymas dėl kasmetinių atostogų dienų (ypač nepanaudotų ir iki 2020 m. liepos 1 d. būtinų panaudoti) arba nemokamų atostogų dienų suteikimo (LR DK 126 str., 130 str., 137 str.);
3. Darbuotojų informavimas apie teisę VĮ SoDra prašyti išduoti laikinojo nedarbingumo pažymas (pavyzdžiui, vaikams prižiūrėti kol stabdomas švietimo įstaigų darbas);
4. Prastovos darbuotojui, darbuotojų grupei ar visiems darbovietės darbuotojams paskelbimas (nauja LR DK 47 str. redakcija įsigaliojo 2020 m. kovo 17 d.);
5. Dalinio darbo nustatymas darbovietėje (LR DK 48 str.)
6. Darbuotojo ar jų grupės nušalinimas nuo darbo (nauja LR DK 49 str. redakcija įsigaliojo 2020 m. kovo 17 d.),

2020 m. kovo 16 d. Vyriausybė patvirtino ekonomikos skatinimo ir pagalbos verslui planą, kuriuo siekiama padėti dėl Koronaviruso (COVID-19) ir įvesto karantino nuostolius patiriančiam verslui. Plane numatytos į darbo vietų ir pajamų išsaugojimą nukreiptos finansinės paramos priemonės².

VMI taip pat skelbia, jog verslui yra taikomos mokesstinės pagalbos priemonės, t. y. atidedamas mokesčių mokėjimas, galimas jų išdėstymas ir mokėjimas sutartu grafiku, netaikant palūkanų. **Į VMI sąrašą įtraukti verslo subjektai** atleidžiami nuo baudų, delspinigių, bus sustabdyti mokesčių nepriemokų išieškojimo veiksmai³ (plačiau skaitykite mūsų parengtoje 2020 04 07 atmintinėje dėl mokesstinės pagalbos priemonių verslui).

2020 m. balandžio 7 d. Seimas pritarė Vyriausybės siūlymui dėl finansinės paramos (subsidijų) verslui didinimo (taikant 70 proc. ir 90 proc. modelį), dėl kurių darbdaviai ir savarankiškai dirbantys asmenys į Užimtumo tarnybą gali kreiptis jau nuo 2020 m. balandžio 5 d.

SUBSIDIJŲ DYDŽIAI DARBDAVIAMS IR SAVARANKIŠKAI DIRBANTIEMS ASMENIMS:

1. **2020 m. balandžio 7 d. pritarė, kad Darbdaviams** iš valstybės biudžeto būtų skiriama 70 proc. arba 90 proc. dydžio subsidijos darbo užmokesčiui prastovos metu kompensuoti. **Subsidijos dydį galės pasirinkti pats darbdavys.** Darbdaviui pasirinkus už prastovos laiką darbuotojui mokėti daugiau nei MMA, didės ir valstybės subsidija. Jeigu darbdavys nuspręs mokėti mažiau, tai valstybė prisidės neviršydamą vienos minimalios algos.

¹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/931eb6116eb911ea38ed97835ec4df6>

² <http://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/Priemoni%C5%B3%20planas%20d%C4%97%20COVID-19.pdf>

³ <https://www.vmi.lt/cms/informacija-verslui-del-covid-19>

- 1.1. 70 proc. nuo darbuotojui priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei 910,50 EUR (iki 1,5 MMA neatskaičius mokesčių);
 - 1.2. arba 90 proc. nuo darbuotojui priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei 607 EUR (iki 1 MMA neatskaičius mokesčių);
 - 1.3. Darbdaviai, kuriems bus mokama subsidija darbo užmokesčiui, turės išlaikyti ne mažiau kaip 50 proc. darbo vietų ne trumpiau kaip 3 mėn. nuo subsidijos mokėjimo pabaigos;
2. **Savarankiška dirbantiems asmenims** (verslo liudijimas, individuali veikla) bus mokama 257,00 EUR per 1 mėn. fiksuoto dydžio išmoka. Dėl išmokos asmenys nuo 2020 m. balandžio 5 d. jau gali kreiptis į Užimtumo tarnybą. Savarankiškai dirbantys taip pat bus laikomi apdraustais (PSD) iki karantino ir ekstremalios situacijos pabaigos. Per tą laiką nesumokėtas PSD įmokas asmenys galės sumokėti per 2 metus nuo karantino ir ekstremalios situacijos atšaukimo.

II DALIS – NUOTOLINIS DARBAS, PRIVALOMAS NUŠALINIMAS NUO DARBO

NUOTOLINIS DARBAS – TEISINIS PAGRINDAS:

- LR DK 52 str. numato, jog nuotolinis darbas yra darbo organizavimo forma/atlikimo būdas, kai darbuotojas jam priskirtas darbo funkcijas ar jų dalį, **visą arba dalį darbo laiko**, su darbdaviu suderinta tvarka reguliariai atlieka nuotoliniu būdu, t. y. kitoje negu darbovietė yra, darbo sutarties šalims priimtinoje ir sutartoje vietoje, naudojantis informacinėmis technologijomis.
- Nuotoliniu būdu darbuotojo **dirbtas laikas apskaičiuojamas darbdavio nustatyta tvarka, kurią šalims rekomenduojama apibrėžti raštu (pavyzdžiui, susitarime dėl nuotolinio darbo)**. Nesikeičiant darbo sutartyje sulygtam darbuotojo darbo laikui – darbuotojui mokamas visas pagal darbo sutartį sulygtas darbo užmokestis.

DIRBTI NUOTOLINIU BŪDU SKIRIAMA:

1. Darbuotojo rašytiniu prašymu;
 2. Abipusiu rašytiniu darbuotojo ir darbdavio susitarimu;
 3. **Privalomai**, darbuotojo motyvuotu sprendimu, laikantis toliau nurodytos tvarkos ir esant nurodytoms aplinkybėms (*vadovaujantis LR DK 49 str. 3^l d. nuo 2020 m. kovo 17 d. įsigaliojusi redakcija*).
- Darbuotojui, kurio sveikatos būklė kelia grėsmę kitų darbuotojų sveikatos saugumui, tuo laikotarpiu kai Vyriausybė yra paskelbusi ekstremaliają situaciją ar karantiną – **privaloma motyvuotu raštu pasiūlyti dirbti nuotoliniu būdu**. Darbuotojui būtina nurodyti nuotolinio darbo terminą, teisinį pagrindą (LR DK 49 str. 3^l d.), realias/objektyvias tokio siūlymo priežastis (pavyzdžiui, darbuotojas grįžo iš atostogų ar komandiruotės iš rizikos šalių, kuriomis šiuo metu laikomos visos pasaulio valstybės⁴);
 - **Darbuotojas per 1 darbo dieną privalo raštu informuoti darbdavį** apie sutikimą dirbti nuotoliniu būdu;
 - Darbuotojui nesutikęs dirbti nuotoliniu būdu ar nepateikęs darbdaviui atsakymo į siūlymą – darbdavys per 1 darbo dieną nuo darbuotojo atsakymo termino pabaigos, raštu (įprastai darbdavio įsakymu) nušalina darbuotoją **nuo darbo, neleidamas jam dirbti ir nemokėdamas darbo užmokesčio**. Darbdavio sprendime nušalinti darbuotoją nuo darbo turi būti nurodyta, kuriam laikui darbuotojas nušalinamas, nušalinimo priežastis ir teisinis pagrindas;
 - Nušalinimo pagrindui išnykus ir nušalinimo terminui pasibaigus (t. y. šiuo atveju atšaukiama ekstremalią situaciją ir karantiną), darbuotojas grąžinamas į ankstesnę darbą, jeigu vėliau dėl nušalinimo neatsirado LR DK numatytas teisinis pagrindas su darbuotoju nutraukti darbo sutartį.

JEI DIRBTI NUOTOLINIU BŪDU OBJEKTYVIAI NEĮMANOMA:

Jei darbuotojo, kurio sveikatos būklė kelia grėsmę, atliekamas darbas yra tokio pobūdžio, jog nuotoliniu būdu jo atlikti nėra įmanoma, ir darbdavys neturi galimybės darbuotojui suteikti kitokio darbo (kurį būtų galima atlikti nuotoliniu būdu) – darbdavys darbuotojui skelbia prastovą (informacija apie tai plačiau pateikiama šios konsultacijos III dalyje). **Šios sąlygos dėl nuotolinio darbo ir nušalinimo nuo darbo/ar prastovos, nėra taikomos atvejams kai darbuotojai turi galimybę (tam yra faktinis ir teisinis pagrindas) kreiptis į VĮ SoDra dėl nedarbingumo pažymos išdavimo⁵.**

⁴ <http://sam.lrv.lt/lt/news/koronavirusas/duk-covid-19>
<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>

⁵ <https://www.sodra.lt/lt/situacijos/informacija-gyventojams/susirgau-arba-slaugau-seimos-nari/ka-daryti-jei-susirgau>

III DALIS – PRASTOVA, INFORMAVIMAS APIE PRASTOVOS SKELBIMĄ, VALSTYBĖS SUBSIDIJOS

PRASTOVA – TEISINIS PAGRINDAS:

LR DK pakeitimai (LR DK 47 str.) numato, jog **darbdaviai darbuotojui** ar jų grupei **gali skelbti prastovą (konkrečiam terminui arba neterminuotai), jei:**

1. darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo dėl **objektyvių priežasčių** ne dėl darbuotojo kaltės ir darbuotojas nesutinka dirbti kito jam pasiūlyto darbo (dėl objektyvių, ne nuo darbdavio priklausančių, priežasčių sumažėjęs užsakymų kiekis, sumažėjusios gamybos apimtys būtų pakankamai pagrįstos priežastys paskelbti darbuotojams prastovą) (LR DK 47 str. 1 d. 1 p.);
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė paskelbia ekstremaliąją situaciją ar karantiną ir darbdavys dėl to negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo (LR DK 47 str. 2 p.);

DOKUMENTAI:

Darbdavio sprendimas dėl prastovos yra vienašalis, t. y. darbdavys gali priimti sprendimą dėl prastovos paskelbimo (**įprastai direktoriaus įsakymu**), – **darbuotojo sutikimas nėra reikalingas**. Tačiau būtina darbuotojus informuoti apie priimtą sprendimą (reg. paštu, pasirašytinai, ar el. paštu – jei įmonėje pagal veiklos pobūdį tai yra įprasta praktika).

Darbdavys **privalo ne vėliau kaip per 1 darbo dieną** nuo prastovos paskelbimo informuoti Valstybinę darbo inspekciją (VDI)⁶ apie prastovos darbuotojui paskelbimą, užpildant inspekcijos pranešimo formą internetu. Pranešimo formą galite rasti čia: https://www.vdi.lt/Forms/Tekstas1.aspx?Tekstai_ID=2683.

PRASTOVOS PASKELBIMO PAGRINDAS	TERMINAI IR APMOKĖJIMAS, DARBO SĄLYGOS
LR DK 47 STR. 1 D. 1 P.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jei prastova trunka iki 1 darbo dienos, darbuotojui mokamas visas vidutinis jo darbo užmokestis (toliau – VDU) už tą dieną. Darbdavys turi teisę reikalauti darbuotojo tokios prastovos metu būti darbovietėje; 2. Jei prastova trunka 2, 3 darbo dienas, darbdavys negali reikalauti darbuotojo atvykti į darbovietę kasdien ilgiau nei 1 darbo valandai. Nebūnant darbovietėje – darbuotojui už tą laiką mokama 2/3 jo VDU, o buvimo darbovietėje per prastovą laiką darbuotojui yra mokamas jo VDU; 3. Jei prastova trunka 4 darbo dienas, ilgiau ar neterminuotai, darbuotojas neprivalo atvykti į darbovietę, tačiau turi būti pasirengęs atvykti į darbovietę kitą darbo dieną po darbdavio pranešimo pateikimo. Nebūnant darbovietėje už 1 dieną mokamas visas VDU, už 2, 3 dienas mokama 2/3 jo VDU, o nuo 4 prastovos dienos 40 procentų VDU sumos. Buvimo darbovietėje per prastovą laiką darbuotojui šiuo atveju yra mokamas jam priklausantis VDU; 4. Darbuotojui (ar jų grupei) gali būti paskelbta dalinė prastova, t. y. tam tikram laikotarpiui darbdavio iniciatyva mažinamas darbo dienų skaičius per savaitę (<i>ne mažiau kaip 2 darbo dienomis</i>) arba darbo valandų skaičius per darbo dieną/pamainą (<i>ne mažiau kaip 3 darbo valandomis</i>). Dalinės prastovos laikotarpiu, būnant darbovietėje darbuotojui yra mokamas visas jo VDU, o kai darbuotojas neprivalo būti darbe, už 1 prastovos dieną visas VDU, už 2, 3 prastovos dienas mokama 2/3 jo VDU, nuo 4 prastovos dienos mokama 40 procentų darbuotojo VDU sumos.
LR DK 47 STR. 1 D. 2 P.	<ol style="list-style-type: none"> 1. nepriklausomai nuo prastovos trukmės, darbdavys iš darbuotojo negali reikalauti, kad darbuotojas atvyktų į darbovietę;

⁶ Šie įpareigojimai dar nėra įsigalioję, tačiau turėtų būti patvirtinti artimiausiu metu (~iki 2020 m. balandžio 10 d.), todėl rekomenduojama jais vadovautis.

	<p>2. prastovos laikotarpiu darbdavys darbuotojui moka ne mažesnę kaip Vyriausybės nustatytą MMA per 1 mėn. (jei darbo sutartyje sulygta visa darbo laiko norma, o jei ne visa – proporcingai mažiau). Jei paskelbta dalinė prastova, tai už darbo laiką mokamas priklausantis darbo užmokestis, o už prastovos laiką proporcingai nuo MMA;</p> <p>3. 2020 m. balandžio 7 d. Seimas pritarė, kad būtų didinama darbdaviui, už prastovą patirtų darbo užmokesčio išlaidų dalis (subsidijs), kuri bus svyruos sudarys 70 proc. arba 90 proc. darbuotojui priskaičiuoto darbo užmokesčio (plačiau skaitykite atmintinės I skyriuje);</p> <p>4. Subsidijs darbo užmokesčiui bus kompensuojama LR Užimtumo įstatyme nustatyto dydžiu ir tvarka, t. y.⁷</p> <p>4.1. dėl subsidijs skyrimo nuo 2020 m. balandžio 5 d. darbdaviai reg. paštu arba el. paštu gali kreiptis su prašymu į Užimtumo tarnybos klientų aptarnavimo departamentą, kurio veiklos teritorijoje registruota darbdavio buveinė (https://uzt.lt/struktura-ir-kontaktai/kontaktai/);</p> <p>4.2. prašymo formą ir reikalingų kartu pateikti dokumentų sąrašą galima rasti čia: http://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/prastovas-paskelbusiems-darbdaviams-ka-daryti-norint-gauti-subsidijs</p> <p>4.3. Užimtumo tarnyba turės įsitikinti, kad subsidijs buvo panaudotos darbuotojų atlyginimams, todėl darbdavys kas mėnesį turės pateikti dokumentus, kurie patvirtintų atlyginimo išmokėjimą už praėjusį mėnesį užimtumo tarnybai.</p>
--	---

IV DALIS - ATSAKOMYBĖ

Valstybinė darbo inspekcija skelbia, jog nustatytos darbo užmokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo **tvarkos** pažeidimas darbdaviams ar kitiems atsakingiems asmenims užtraukia administracinę atsakomybę ir baudą nuo 150 EUR iki 1450 EUR. Pakartotinis toks pažeidimas užtraukia baudą nuo 1400 EUR iki 3000 EUR (LR ANK 99 str.). Analogiškos baudos taikomos ir už darbo laiko apskaitos pažeidimus, t. y. kai darbo laiko apskaitos žiniaraštyje nežymimas darbuotojų darbo laikas, kurį būtina įtraukti į darbo laiko apskaitą (viršvalandžiai, darbo laikas švenčių dieną, poilsio dieną (jeigu jis nenustatytas pagal grafiką), naktį, papildomas darbas), arba jei į darbo laiko apskaitos žiniaraštį įrašomi žinomai neteisingi duomenys⁸ (LR ANK 100 str.).

2020 m. kovo 31 d. Seime buvo pritarta LR Administracinių nusižengimų kodekso 96 str. pakeitimams dėl darbo įstatymų, darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimų, t. y. nuo pažeidimą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims gali būti skiriama bauda nuo 240 EUR iki 880 EUR (anksčiau galėjo būti skiriama nuo 80 EUR iki 880 EUR dydžio bauda) (LR Administracinių nusižengimų kodekso 96 str. nauja redakcija).

Informaciją parengė

Verslo teisės advokatų profesinė bendrija

„STRATEGUM Dargis ir partneriai“

darbo teisės ekspertė Gabrielė Jančaitytė

Kilus klausimų, galite kreiptis –

info@strategum.lt, gabriele@strategum.lt, arba +370 653 91902

⁷ <http://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/prastovas-paskelbusiems-darbdaviams-ka-daryti-norint-gauti-subsidijs>

⁸ https://www.vdi.lt/Forms/Tekstas1.aspx?Tekstai_ID=2655